

СТАНОВИЩЕ

на доц. д-р Марияна Николова Стамова от Института за балканистика с Център
по тракология – БАН

по конкурс за заемане на академична длъжност „доцент“ в област на висше
образование 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.2. История и
археология за нуждите на РИМ – Монтана, обявен в „Държавен вестник“ бр. 57 от
9.07.2021 г., с единствен кандидат д-р Ваня Иванова Георгиева

В настоящия конкурс участва само един кандидат – Ваня Иванова Георгиева,
възпитаник на ПУ „Пайсий Хилендарски“ в специалността „Български език и история“,
доктор по история от 2005 г. като докторант редовно обучение на катедра „История на
Византия и балканските народи“ в Исторически факултет на СУ „Св. Климент
Охридски“. За участие в конкурса д-р Ваня Иванова е представила 2 монографии, 7
студии и 14 статии (две от тях в съавторство).

Работите, които представя д-р Ваня Иванова я представят като изследовател с
широк спектър на интерес. Те са посветени на няколко тематични сфери. Първо,
югославската идея като идеологически постулати и практически реализации в историята
на втората югославска държава – обществено-политически и културно-просветни
измерения; второ, идентичностни маркери и „образи на другостта“ в Северозападна
България с акцент върху историческото развитие на град Чипровци – емблематичен
топос не само в националната българска история, но и на Балканите като цяло; трето,
антропогеографските изследвания като полезна изследователска парадигма с
интердисциплинарна насоченост, незаслужено алиенирана в сферата на историческото
познание, но с често използвани резултати от научните дирения при
националистическите противопоставяния на Балканите; четвърто – отделни аспекти от
официалната българска политика към турското национално малцинство в Източните
Родопи, включително в контекста на българотурските дипломатически отношения
(масова промяна на селищни имена, кадрова политика в просветната сфера) и пето –
различни проблеми, попадащи в сферата на теоретичната и приложна музеология,
представени през призмата на историческото развитие и настоящо състояние на
музейното дело главно в региона на днешната административна област Монтана.

Тук аз ще обърна специално внимание върху две от тематичните сфери – югославянството в Югославия и образът на „другите“ в българския Северозапад, които предизвикват съществен интерес и носят със себе си оригинални научни приноси, които Ваня Иванова ясно е извела след задълбочени научни дирения в български и чуждестранни архиви и с подробен историографски преглед на проблематиката.

Научните разработки на Ваня Иванова за Югославия и пътя на югославската идея след Втората световна война, по който аз съм специалист, са направени с първата тематична сфера на научни изследвания. В приложената книга на базата на дисертационния труд и в студиите и статиите, които излизат по тази тема тя използва богата архивна документация и научна литература, което показва голямата ѝ осведоменост и задълбочени изследвания.

Основен научен труд, на който ще обърна по-специално внимание и който представя обобщен вариант на повечето разработки тук е монографията „Югославянството в Югославия. Основни гледни точки на федералния център (1945–1974)“. Монографията, която излиза през 2013 г. е разширения вариант на защитената дисертация през 2004 г. на тема „Югославизмът в Титова Югославия 1945–1974“.

В книгата от четири глави се разглежда обществено-политическото, икономическо и културно развитие на социалистическата югославска федерация от нейното фактическо конструиране като държавна формация през 1945 г. до приемането на поредната югославска конституция през 1974 г. като е направен опит за типологизация на основните значения, с които се използва полисемантичният термин „югославянство“, включително неговите синоними „югославизъм“ и „югославска идея“. При изследване теоретичните измерения и практически приложения на югославянството във втората по ред югославска държава, могат да се открият оригинални научни приноси на няколко семантични нива. Логично, на първо място са опитите за изясняване на съдържанието, с което се изпълва терминът „югославянство“, а именно – идеята за южнославянско обединение. Различните възможности за това обединение и съответните му компоненти, водят до обособяването на различни определители на лексемата „югославянство“ и респ. на нейните синоними „югославизъм“ и „югославска идея“. Федеративна държавна структура като устройство и начин на функциониране след Втората световна война с „взетата поука“ от неуспешния държавотворен експеримент след Първата световна война, е разгледана подробно въз основа на релацията югославска държава – югославски гражданин – югославска нация. При многоаспектния анализ на разностранните теоретични и практически проекции на трите основни компонента в изведената релация

(заедно и поотделно) също се открояват оригинални научни приноси. Сред тях са подробно разглеждане на т.нар. югославски самоуправленски път към социализма“, както и детайлно описание на всички съществени промени в държавното устройство, общественоеикономическото и културно-просветно развитие на социалистическата югославска федерация въз основа на корелацията интеграция vs. дезинтеграция.

В поредица от няколко студии и статии в тази тематична сфера, д-р Иванова отделя специално внимание отделя и на езиковата равнопоставеност като основен компонент на националната равноправност в многонационалната югославска федерация. Проследено е подробно кодифицирането на вече несъществуващия сърбо-хърватски език. Научните приноси тук са, че за пръв път в българското научно-изследователско пространство са изяснени подробно предпоставките и конкретните причини, довели до появата на многоезичните надписи в публичното пространство на СФРЮ, а също така и отново за пръв път, въз основа на автентични документи, са представени в детайли същностните особености на т.нар. „национални ключове“ и ротационни принципи, чието въвеждане започва през втората половина на 60-те години на XX век.

Относно другата условно обособена тематична сфера, на която се набляга в нейните научни изследвания в настоящата процедура, тя се представя с хабилитационен труд – монографията „Образи на „другите“ и българският Северозапад“, която излиза от печат през 2016 г. В предложения тематичен формат отношението към различния „друг“ – етнос, конфесия или етнографска група, се разглежда за първи път. В представения научен труд от д-р Ваня Иванова основен обект на анализ са различни рецептивни нагласи по отношение на „другостта“ характерни за българския Северозапад. Другостта е идентифицирана и анализирана на три основни семантични нива – етнос, конфесия, етнографска група, обособени смислово като три отделни глави в монографията. Детайлно разгледан, като своеобразен „case study“ в очертания тематичен ареал, е град Чипровци с неговите разнотипни пространствено-времеви реалии, вкл. „места на памет“. Специалното внимание към Чипровци не е случайно – историята на селището през XVI - XVII век като рудодобивен център и център на католическа активност в балканските предели на Османската империя, се е превърнала в значим компонент от националната българска история. Важен изследователски принос на автора тук е тезата, че католицизмът и Чипровци са пореден пример за т.нар. „етноскопия“. Сред оригиналните научни приноси в монографията се нарежда и детайлното представяне на отделните етапи от „въобразяването“ на торлашката идентичност след 2000 г. Тук е налице силно

идейно влияние от сръбска страна и разнообразни практически материализации на този процес в два общински центъра от Българския Северозапад – Чипровци и Чупрене.

Не на последно място приноси в научноизследователска работа на Ваня Иванова са антропогеографските изследвания като полезна изследователска парадигма с интердисциплинарна насоченост, които са много по-слабо застъпени сред историците; темата за масовата промяна на селищните имена и кадровата политика в просветната сфера особено след 1934 г. при правителство на Кимон Георгиев, но със своя предистория, както и изследователския ѝ интерес към музейната беседа като неотменен компонент на музейната комуникация и развитието като цяло на музейното дело с акцент на региона на днешната административна област Монтана.

Накрая бих направила заключението, че освен задължителния минимум от научни публикации и цитирания в изпълнение на минималните изисквани точки по отделните показатели по чл. 2б, ал. 2, 3 и 5 от ЗРАСРБ, д-р Ваня Иванова е предоставила по-голяма научна продукция за заемане на академичната длъжност „доцент“. Задължително трябва да се открие разнообразната професионална дейност на д-р Иванова – координатор по реализацията и участието в изготвянето на проекти, уредник и екскурзовод в Историческия музей в Чипровци и впоследствие в Регионалния исторически музей в Монтана. За нейните професионални умения и компетенции говори и последователната ѝ преподавателска дейност – от асистент през главен асистент в Пловдивския университет – филиал „Л. Каравелов“ – гр. Кърджали, където тя е водела лекционни курсове и упражнения и е имала пряко аудиторна заетост основно по дисциплините История на балканските народи XV–XIX век; Музейно дело; Съвременна (най-нова) обща история със специалност „Български език и история“. Свидетелство за организационните и ръководни качества е успешната ѝ дейност като директор на РИМ-Монтана от 2018 г.

От всичко посочено до тук, смятам че Ваня Иванова притежава научните качества и покрива необходимите изисквания за заемане на академичната длъжност „доцент“. В тази връзка с пълна убеденост препоръчвам на Научното жури да присъди на д-р Ваня Иванова Георгиева академичната длъжност „доцент“ по професионално направление 2.2. История и археология.

Доц. д-р Марияна Стамова

София, 18.10.2021 г.